

Адыгэ Макъ

Голос
адыга

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъягъезу къыдэкъи

№ 135 (21864)

2019-рэ ильес

МЭФЭКУ

ШЫШХЪЭИУМ и 1

ОСС ГъЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкъи
нэмикъ къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ иғъэзет

Адыгэ Республикаем
щыпсэухэу,
тильэпкъэгъухэу
льытэныгъэ
зыфэтшыхэрэр!

Зи Хэкужь къэзыгъэзжыгъэм и
Мафэкъе тышъуфэгушо!

Тиреспубликэ итарихъ хэхъэгъэ
хъугъэ-шэгъэшхом – зао зыщыкло-
щтыгъэ автоном краеу Косовэ щыщ
адыгэхэр 1998-рэ ильесим ишышъ-
хээу мазэ Адыгейим къызэрашэ-
жыгъагъэм а мафэр епхыгъ.

Адыгэхэр зэрээкъотхэр, лэшэгъу
пчагъэхэм къазэпрыахыгъэ хэбзэ-
шухэр къызэрагъэгъунхэрэр, зэрэ-
зедеяжъхэрэр джащыгъум зэрэдунаеу
нафэ къафашыгъагъ.

Урысые Федерацием илэшхъэтет-
хэм къызыдырагъэштэгъэ аш фэдэ
юфтхабээм ихэгъэгогъухэм яфедэхэр
къэзыухумэрэ тикъэралыгъу уасэу
къыфашыгъэр къызэригъэтигъэм нэ-
мыкъеу, тарихъ чыгужжым адыгэхэр
къэцжыгъэнхэм илофи нахъ къы-
тээпсынкъэгъагъ.

Дунаим ичыпэ зэфэшхъафхэм
къарыкъыжхь тиреспубликэ къэлжыгъэхэм
непэ Адыгейим, Уры-
сыеми яхэхъоныгъэ ялахыши
хашыхъэ.

Іэкъыб къэралыгъохэм арыс ти-
льэпкъэгъухэм зэхъынигъэу адитиэр
гъэптигъэйнэм мэхъанэшо ил. Тарихъ
чыгужжымэ іэкъыб къэралыгъохэм
ащыпсэурэ адигэхэмрэ язэпхыныгъэ
нахъ пытэ къэс лъэпкъыр къахэзы-
гъэшырэ хэбзэшүхэр нахъ ухумагъэ
хъущтых, адигэхэр зэрыс хэгъэгухэм
зэдэлэжъэныгъэу адитиэм зэгъеу-
шъомбгъуягъэнхэм амалыкъхэр щыл
хъущтых.

Зи Хэкужь къэзыгъэзжыгъэм и
Мафэ Адыгэ Республикаем, ти Хэ-
гъэгушхуу Урысыем тазэрарыгу-
шхорэмрэ тизыкъынигъэрэ ятамыгъэу
тапэки зэрэштыштим тицыхъэ
тель.

Ныбджэгъу лъаплэхэр, псауныгъэ
пытэ, щылкъэ-псэукъэ дэгъу шъуйлэнэу,
мамыр огур шъушхъагъ ит зэп-
тынэу, ренэу шур шуигъогогъунэу
тышъуфэльо!

Адыгэ Республикаем
и Лышъхъэу Къумпыйл Мурат
Адыгэ Республикаем
и Къэралыгъо Совет – Хасэм
и Тхаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Псынэф цыиф нэф цыкъиу

Цыкъоп, пшъешье лъэпельэгэ ишыгъ,
гушубзыу, гультигэшхо ил. Ныбжыкъеми,
бэ къэзыгъэшагъэм фэдэу мэгушын
ыкъи мэпсэу.

Псынэф Тыркуем къикъыжыгъэ адиг-
гэхэу Дыгъу Миракрэ Эрсинрэ яунагъо
апэрэ сабыеу къихуагъ. Ицыкъулем
къыщгэшэгъагъэ адигабэр лульэу къэ-
тэдхынным янэ-ятэхэр пылтыгъэх. Еджа-
пэм иклогу зэххум Адыгэ республике
гимназиер къихахыгъ.

— Гимназием тоф щызышэхэрэ къэ-
лээгъаджэхэми къэлэеджаклохэми
янахыбы дэдэр адиг. Адыгэ тофим

мыш нахъ щыпилхэти ары сянэ-ся-
тэхэм аш сызкагъягъуягъэр, — elo
пшъашъэм.

Псынэф дэгъу дэдэу еджагъ, предмет-
хэр зэкэ дэгъуо ышшэштыгъэх, ау хы-
сапыр анахъ икэсагъ. Гъэпсынкъагъэр
еджаплэр къыухыгъ. Ар къызыхэкъыгъэм-
къэ ыкъи къынгъэмэ сеупчыгъ.

— Псынкъагъэп, ау сэ нахъ шэхэу
еджаплэр къэсүхуу сшоигуагъ. Еджаплэм
тэлкү нахъ класэу сичэхъагъэти, си-
лэгъумэ сакъыдьычэйнэу сиғэягъ. Гим-
назием класс илагъ нахъ псынкъеу къэ-
зыхуихэ зыштоигъохэр щеджэхэу. Ар

экстернэ классыр ары, нэбгырипш
тыхъоу аш тышдэжэштыгъ. А ильесим
университетым специалитетымкъэ аужы-
рэу студентхэр ыштэштыгъэх. Аши игъо
сыифинэу сиғэягъ, — elo Псынэф.

Еджаплэр «5» заклэкъ къыухи, Мые-
къопэ къэралыгъо технологическэ уни-
верситетым псеольэшыннымкъэ ифакуль-
тет члэхъагъ. Аш ия 3-рэ курс ыууж
Адыгэ къэралыгъо университетым юрис-
пруденциемкъэ ифакультет щеджэу ре-
гъажъэ, а сэнэхъятири пшъашъэм ылэ
къыригъэхъагъ.

(Икъеух я 3-рэ н. ит).

АР-м и Парламент

Апэрэ ильесныкъомкъэ аужырагъ

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм
я XL-рэ зэхэсигъюу илагъэр ильесныкъо
тофшэгъу палъэмкъэ аужырагъ. Аш хэ-
лэжъагъэх АР-м и Лышъхъэу Къумпыйл
Мурат, УФ-м и Къэралыгъо Думэ Ады-
гейимкъэ идепутатэу Хъасанэкъо Мурат,
федеральнэ ыкъи республике къулыкъу-
хэм, ведомствэхэм ялъиклохэр, нэмикъхэр.
Зэхэсигъюу зэрищаагъ Парламентим и
Тхаматэу Владимир Нарожнэм.

Пстэумэ апэрэ федеральнэ хъукумышы-
щтыгъэу, непэ отставкэм щылэ ѩыкъ
Марзыет Мыекъуапэ ихъукумыш участ-
кэу N 6-м имировой судьяу гъэнэ-
фэгъэным тегущыгъэхи, дырагъештагъ.

Аш нэүжум АР-м и Конституции,
административнэ хъукумышыгъэхэм, саты-
ушынным хъукумышыгъэхэр гэгэшшыгъэнхэм
фытегъэпсыхъагъэх муниципальне про-
граммхэм, гъогурыкъоным изэхэшэн,

организациехэм амьгъэкощырэ мылькоу
ялэхэм апае хэбзэлахъэу атыхэрэм,
транспортным пае хэбзэлахъхэм, фэтэры-
бэу зэхэт унэхэм ачлэсхэм зэдагъэ-
федэхэрэм ягъекъэжын, нэмикъхэм
афэгъэхыгъэхэз законхэм зэхъокыны-
гъэхэр афэшшыгъэнхэм япхыгъэ законо-
проектхэм, законхэм атегушигъэх, аштагъэх.
(Икъеух я 2-рэ н. ит).

Тинахъыжъэм ІэпыІэгъу афэхъугъэным фытегъэпсыхъагъ

Лъэпкъ проектэу «Демографием» къыдыхэлтытэгъэ шъольыр программэу «Лэуж нахыжъхэр» зыфиорэр зэрифэшьушаашэу зэштохыгъэнэм фэшцыифхэм социальнэ фэто-фашихэр афэзыгъэцаклэхэрэ гупчэхэм апае Адыгейм автомобили 10 къышэфыг. Тинахыжъхэм социальнэ ыкли медицинэ лэпынэгъу тэрэз ягъэгъотыгъэнэм ар фэторышлэшт.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгэ Республикаем и Лышъхэу Къумпыыл Мурат мэфэкшыккэм тетэу автотранспортыр тыгъуасэ муниципальнэ образованиехэм аритыжкыгъ.

Мыц фэгъэхыгээ зэхахэй Адыгейм и Правительствэ и Унэ дэж щыкыуальэм хэлэжьагъэх АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, УФ-м и Къэралыгъо

Думэ Адыгеймкіә идеputататеу
Хъасанэкъо Мурат, АР-м и
Лышхъэрэ министрэхэм я
Кабинетрэ я Администрацие
ипашчэу Тхъакүшынэ Мурат.

ишаа түхважуулсаныг мурат, республикэм и Премьер-министрэй Александр Наролиниымрэ ашт игуудээ Наталья Широковамрэ, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, депутатхэр, муниципалитетхэм ящаас эхэр, нэмийкхэри.

Адыгейим и Лішьшхъэ республикэм къылэкъехъэгъэ техники-какъэр зэригъэльэгъугъ ыкъи социальнэ пшъэрлыхъэр гъэцэкъ! гэхъэнхэмк! автопаркым зэрэхахъорэм мэхъанэшхо илэү ылъытагь. Машинэхэр зэратыхэрэм республикэм ипаще афэгушуагь. Илпүйгъоу арагъэгъотыгъэр тинахыхъжхэм, республикэм шыпсэухэрэм яфэло-

фашлэхэр зэрифэшъуашэу гэ-
цэклэгъэнхэм фэлорышлэн зэрэ-
фаер къыхигъэцыгь.

— Адыгейм щыпсэухэрэм псэукэ амалэу алекэлтывр нахышыу шыгъэным тишип-къэу тыпиль. 2019-рэ ильясым щегъэжкагъэу мы лъэныкъом-къэ Ioфшэнэир нахь дгъэльэшыгъэ — хэхъоныгъэм тыфэзыщэцхэ лъэпкъ проектхэм ягъэцкээн тыфежъагь. Ти-цифхэм япсауныгъэ къэухуумэгъэнэир, къэхъухэрэм япчагъэ нахьыбэ хъуным, джашфэдэу шъольырым щыпсэухэрэм къагашээрэм хэгъэхъогъэным такыифэкноир — джары анахъэу тынаэ зытедгээтин фаер ыккын пшъэрлын шъхьаалэу зыфэдгэхъеуцужынхэрэр. А пстэури щыэнныгъэм щыпхырышыгъэным фэорышшэн фае лъэпкъ проектэу «Демографиер», — къыуагь Къумпъыл Мурат.

ахэт, джааш фэдэү сэкъяатныгээ зилэхэр итгысханхэмкээ йэрыифгъух. Муниципалитетхэм ашылжэхэ цыифхэм яфэло-фашихэр зыгъяцак!эхэрэ зэхэубытэгъэ гупчхэм автотранспортыр атырагошгагь. Мыекъопэ районым чынпэшхо зэриубытырэм, ипсэ-уплэхэр үдзсыгъэхэу зэрэшьсхэм къыхэк!еу аш автомобилиту ратыгъ, адрэхэм зэк!еми зырыз.

Мы мафэхэм машинхэм ялофшэн рагъэжьэшт. Джаш фэдэу ильэс 65-м ехүү зынбыжьхэу къоджэ псэүлэхэм ашыгсэ-ухэрэр медицинэ учреждение-хэм ящэлэгзэнхэм фытегъэ-псыхъэгъэ пилотнэ проектым игъэцэкіэн техникиаклэр фэло-рышшэшт.

шыгъ Къумпыл Мурат.
Лъэпкъ проектхэм ягъэцкэлэн
кыдыыхэлтыгъэу республикэр
къэгъэльэгъон гъэнэфагъэхэм
акъэхъаным фытегъэпсихъэгъэ
юфтхъабзэхэм шуагъэ къатыным
мэхъанэшхо зэрилэр Адыгейим и
Лышъхъэ къыхигъэщыгъ, ащ
епхыгъэу министрэхэу Мырзэ
Джанбэчрэ Мэрэтикъю Рустемрэ

ТҮҮЛҮРКҮҮХҮӨ Азам

Апэрэ ильэсныкъомк! Э аужырагъ

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм я XL-рэ зэхэсныгъо илагъэр ильянсынкъо IoшшIэгъу пальэмкIэ аужырагъ. Аш хэлжэвьгъэх АР-м и Лышхъяэу КъумпIыл Мурат, УФ-м и Къэралыгъо Думэ АдыгейимкIэ иде-путатэу Хъасанэкъо Мурат, федеральнэ ыкIи республике къулыкъухэм, ведомствэхэм ялЫклохэр, нэмьклохэр. Зэхэснгъор зерищагъ Парламентым и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм.

штагъ.

Аш нэүжкүм АР-м и Конституцие, административнэ хэукийоньгъэхэм, сатыушынны хэхьоньгъэхэр егъэшыгъэнхэм фытегъэпсихъягъэхэ муниципалнэ программэхэм, гъогурыклионым изэхэцэн, организацие-хэм амыгъекоцырэ мылькоу ялэхэм апае хэбзэлахъяу атыхэрэм, транспортным пае хэбзэлахъяэм, фэтэрийбэу эзхэт унэхэм ачлэсхэм зедагъэ-федэхэрэм ягъеклэжын, нэмы-кхэм афгэгъэхыгъэхэ законхэм зэхъокыныгъэхэр афэшыгъэнхэм япхыгъэ законопроектхэм, законхэм атегуущыгъэхи, аштагъэх.

Пенсионерыр зэрыгсэун ыльээ-
кыщт ахьщэ анах маклэр къэ-
клощт 2020-рэ ильээсүмкэ агье-
нэфаг. Тызхэт ильээсүм зы-
фэдизыгтэ сомэ 8138-м тетэү
зээжинчилж.

Джащ фэдэу страхованиемкээ пенсиехэм афэгъэхыгъэ феде-
ральнэ хэбзэгъэуцугъэм зэхьо-
кыныгъэхэр фэшыгъэнхэм ти-
депутатхэр кэщацло фэхь угъэх.
Аш нэмийкэу сабыибэ зэрысхэм
ыкын унэгъю ныбжыкхэм псэ-
уплэхэр язгэгъотыгъэнхэм, чыгыг-
хэм ыкын хэтэрыкхэм язгэтий-

Псынэф цыф нэф цыкIу

(Икъеху).

— Мыекъуапэ зэрэуикласэр сэшэ...

— Ары, Мыекъуапэ зэкэ къа-
лэу щыэмэ анахь дэгүү. Апэрэм-
кэ, ар зытетир адыгэ чыгу, мыш
сзызыщыуки, щыслэгьуи зэкэ-
ри сугупсэхэу къысшошы.

Университетыр къызысэухым,
Краснодар псэольэш фирмэм

юф щысшагь, ау къалэм сы-

щылсэунэу сифэягъэп. Цыфыр

юфшэн замкор ареп ныла зэрэ-

щылэн фаер? Мыекъуапэ та-

трем, концертхэм, пчыхээз-

хахъеху щызэхашэхэрэм сы-

клонэу сиклас. Адыгэхэр дэсих,

адыгабзэкэ мэгущылэх. Аш

мэхъянэшко ил. Етланэ унагьо

пшэнэу, уисабийхэм адыгабзэ

алулынэу, адигагъэ ахэлъинэу

уфаемэ, мыш амалхэр щылэх.

Мыекъуапэ фэдэу нэмькэ чыплэ

дунайм тетэп.

— Гимназием узычэсым

Гъукэ Замудин зипэшэ орэ-

дьо купэу «Жъиум» ухэтигъ.

— Ары, а купым ильэси 5-рэ

сихэтыгъ. ШыкIепшинынэм къез-
гъэонэу зээгъашэмэ сшоигъиу
Замудин дэжь сыкIуи еслагъэти,
тхъэп цыкIу къыситыгъ «Мыдэ
мыр къызэгъаш!» ыбу. «ШыкIеп-
шинынэм къезгъэонэу ары сывы-
фаэр» слуагъэти, «Ари зэбгэ-
шэн, мыри къызэгъаш!» къы-
ситуагъ. Аш тетэу «Жъиум»
сихэтыгъ, гимназиер къес-
ухыфэ аш сихэтыгъ.

Сэ къаслорэ орэдхэм ашыщы-
гъэх «Ашэмэз иорэд», «Нысэ-
епчь орэдь», «Къолэбзыум
иорэ». Орэдым тарихъеу пы-
лтыр пшэ зыхъукэ, ар нахь
дэгъюу къыппкырэхъе, гум
пхырэкы. Гушилэм пае, «Нысэ-
епчь орэдым» умэхын къаучэ-
хэльэу алтытэштыгъ. Дэхагъеу,
шуагъэу щылэр нысэм тырапчэ-
штыгъ, насыпышо хъунэу фэлья-
штыгъэх. Орэдым гуашэм е
анахъижъеу ллакъом хэтым
ыцлэкэ усыгъэ. Нысэ илэу гуа-
шэм макэ къезигъэзүгъем
гушуапкэ зэрэрийтэрмкэ орэ-
дым къыргэжажэшь, нысэр
щагум зэрэдашэрэ, къалэу къэ-
зыщахъэр зыфэдэр, нысэм уна-
гьори ллакъори зэрэшыгугы-
хэрээр орэдым къышцо. Ар та-
рихъ пау мэхъу. Сэ сшоигъ-
шэгъонэу орэдхэм япхыгъе
къебархэр зээгъашэштыгъэх
ыкИли сугу искубытэштыгъэх.

Къолэбзыум иорэд апэу си-
зеджэм, счымыгъупшэу бэрэ
сихэтыгъагъ. Къолэбзыу цыкIу

шагъэу къелэцыкIумэ къагьоти,
пшэшьэжьыем къыфахыгъэти,
елази ыгъэхъужьыгъ. Ирэрипу
къолэбзыу цыкIу пшэшьэжьы-
ем идышэе луданэхэр къыфы-
рихъакIхэу, зыдакIорэм клоу бзыу
гъешуагъэ хъугъэ. Мадэ горэм
бзыур ягъунэгъухэм ячэтжыье
зуюм, янюо къеуи къуукыгъ.
Пшэшьэжьыем ар гухэкыши-
шыкIуи, гъыбзэ фиусыгъ.

Адрэ орэдхэм якъэбари си-
гуапэу седэуцтыгъ ыкИли зээгъа-
шыцтыгъ.

Сяна-сятэхэр Тыркуем къыкы-
жыгъэхъеу, адигабзэри урсын-
бзэри икью ашшэштыгъэп. Аш
къыхэкIхэу тыркубзэкI нахьыбэ-
рэм унагьом щыгушыэштыгъэх.
Замудин дэжь сыкIо зэхъум
мафэ къэс сывхатитум къыкIоцI
адыгабзэкI тызэрэгушыэхэрэм,
тызэрегупшысэрэм мэхъянэшко
илагъ.

«Жъиум» нэмькэу къелэцы-
кIу ансамблэу «Мыекъуапэ
инэфильэхэм» я 4-рэ классым
къыщегъэжагъэу сихэтыгъ.
Къисэльэхъеу «Налмэсым»
сиккыышыуи къыхэкIыгъ,

сиххээпэнэу къысаюо хъугъэ,
ау еджэнэмрэ къэшьонымрэ
зэдхэхыгъоягъэти, сэ еджэнир
къыхэсхыгъ.

Гимназиер еджэпэ дэгъу,
сезыгъэджахъэхэри тидиректорэу
Нурет Шамсудиновнари ренэу
шукIе сугу илъыщтих. Гимна-
зиер зы унэгъошо фэдагъ.
Къелэгъаджэхэм къелэеджако-
хэм анаэ атетыгъ, директорыр
зэкэми афэсакыщтыгъ, ущеджэ-
ныр гупсэфыгъ.

Адыгейм щыгупсэфыгъ

Тильэпкъэгъуу хэу юкыб къэралыгъохэм къарыкIыжхи, ильэпкь зыщыпсэурэм къэзыгъэзэжыгъэхэм гушилэгъу
сизафэхъукIе, гупшысэу къысфэуцтыгъэр макIэп. Сятэжь пашъэхэр тихэку икыжыгъэхэу нэмькэ чыгу
шыпсэуцтыгъэхэмэ, сэ Адыгейм сиккожыным сиккэхъопсыщтыгъэмэ, сиккызщыхъуугъэу, сизшапуугъэр зэсынэкIыныш,
сичыгужь згээзэжын къаучэ зыхэзгъотэжыщтгъэмэ...

жагъэу ядэуныр икIасагъ.

— Адыгейм ичыопс зэрэдахэр, ар зэрэрах-
тыр, аш тильэпкь зэрэ-
щыпсэурэр пчыхъэрэ пшы-
сэмэ ачылэе къытфалуатэ-
штыгъ, — ело тигуущылэгъу.

— Тхыль гъешэгъоным
лъэбэхъу-лъэбэхъу къы-
зэрэшатхырэм фэдэу игъэ-
котыгъэу тянэж-тятэж-
хэм Адыгейм фэгъэхъгэ
къебархэр къытфалуатэшты-
гъэх. Мыш къыщикихэрэ
чыгъхэр, тигъэр къызэрэ-
щепсырэр, уцыр зэрэкы-
шхъор, цыфхэу щыпсэу-
хэрээр зэрээзкъотхэр, ахэр
тильэпкъэгъухэм гуфэбэ-
ныгъэ афырьялеу къызэра-
пэгъокIхэрэр, нэмькIхэм
тшыгъашэгъонэу тядэу-
штыгъ. СыцкIуи сывхы-
енэу сизыгъольыжыкIэ,
ахэм къебархэр къалота-
хэм сахэтэу, гупшысэ-

ишиоу Адыгейм сиккёнир къыс-
фэуцтыгъ. Аш зыщыпсэу-
хынам, зэхэхыгъыгъыгъыгъы-
гоу слъэгъуным лъэшэу сик-
кэхъопсыщтыгъ. Тиунаюо си-
дигъиу адигабзэкI щыгушыэ-
штыгъэх. Ары яныдэлэфыбзэкI
альтэштыгъэри.

Хьани адигэ къашъохэр
икIасхэу къэтэджыгъ. ИцкIу-
гъом къыщегъэжагъэу ахэр
зэригъашэштыгъэх. Мы лъэнэ-
къом нахь зыригъэшомбгы-
нум фэшI 1997-рэ ильэсэм
Адыгэ къэралыгъо университе-
тим щеджэнэу чэхъагъ ыкИли
Адыгэ Республика и Къэралыгъо
орэдьио-къашъохкло академи-
ческэ ансамблэу «Исламыем»
къыщышонэу хэхъагъ. Аш ильэс-
ицирэ хэтигъэу Иорданием
клохын фаеу хъугъэ,
Адыгейм ашшээрэ гъэсэнгыгъ
щызэригъэштыгъиу игъо имыф-
эз Iэккыбым ёгъэзэжыгъ.

— Адыгейм сиккъэхъынир
сугу ильэу ильэхэр къызэ-
сынэкIыгъэх, — игуущылэ лъэгъэ-
клюатэ Хьани. — Иорданием
унагьо щысшагъ, сабыхэр
къыщыфэхъуугъэх. Ахэм сихэу
гупсэ шу зэрязгъэлэгъущтум
сывылтыгъ. Сятэжь-санжэхэм
къысфалуатэштыгъэ тарихъир,
санжэхэм сизхагъэдaloшты-
гъэх къебархэр сильфыгъэхэм
апэзгъохъыгъ.

ИльэситфыкI юзэкIэбэжэхэм,
Лыбзыу Хьани илэшэу игъусэ-
ицыгъу къыгъэзэжыгъ. Тхыль-
хэрэри ыгъэхъазырыжыгъэх,
ичыгужь щыгупсэфыгъуугъэу

Мыекъуапэ щэпсэу. Адыгейм
шыпсэухэрэ иунекъохэр Хьани
къыгъотыгъэх. Игушылэ къыщы-
хегъэшты ахэр гуфэбэнэгъэ
къыфырьялэу къызэрэпэгъокы-
хэрэр. Сыд фэдэ тын лъапли

къожынэу ежэ. Тигуущылэгъу
сабый бын дахэ ил. Ишхээгъу-
сэу Хьанинрэ ежыррэ сабы-
иллэ зэдапли. НахыжыкIтоу
Заурэ Исламрэ дзюдом ма-
клох, ильэси 4 зыныбжь Мари-

ащ зеримыуасэр тигуущылэгъу
хегъэунэфыкы.

Лыбзыу Хьани насыпышоу
зельтигъэх. Ихэкужь щыгупсэ-
фыгъу къыгъэзэжыгъ. Тхыль-
хэрэри ыгъэхъазырыжыгъ. Шышхэум
ышнахыжьи Адыгейм къэ-

ет ятэ фэдэу дахэу къэшьонэу
фай. АнахыкI юзэкI эрэсэ-
мэхихыре хъугъэ къодай, аш
лъагъу щыгъэнэгъэм къыщы-
хихыщтум уегупшысэнэр джы-
ри жыло.

ГъонэжыкIо Сэтэнай.

Лыбзыу Хьани аш фэдэу гуп-
шысэхэм зэрамыдээ Адыгейм
къыгъэзэжыгъ. Ильэс 40 зы-
ныбжь тигуущылэгъу Иорданием
къыщыхъуугъ ыкИли щапуугъ.
Ятэжьрэ янэжьрэ ячыгужь фэ-
тэхъыгъэ къебархэр къалота-
хэм ицыкIу къыщегъэ.

Цыфым игупши сэ исурэткIэ...

Псыблэнэ Ранье инэглэгэу кызаялтырым нэмийкм гу лымытштэй тюми тыхэукъоцтэп. Тхьапэр кызэрэфхырэр, осир чышихъашом кызэрэтефэрэр, тыгъэм инэбзий псым кызэрэшчилдьэрэм ынааэ атыридзэн, ахэр сурэтэу тырихъяжхэм дахэу къащихъяшчынх ельэкы.

— 2001-рэ ильэсүм тичыгужь тиунаго кыгъэзэжыгъ, — кытфелуате Ранье. — Тикъекложын псынклагъэп, ау хэкужым тыкъызэрифэжыгъэм куачэл кытхильхъяшчыгъ.

Щыэнныгъэм ишъэфхэр, чыопсүм идэхагъэ, цыфхэм ягупши сэхэр зэхэзышэу, сурэтим кыщызыгъэльагъорэм исэнаущыгъэ гүнэнч!

Тигущыгъэту ятэ Тыркуем щыщ, янэ Сирием кыщыхъуг. Къэралыгъ зэфэшхъафхэм ашыщих нахь мышэми, зылъэпк кыхъэкигъэх ныбжыкIэхэр кызэрэгтотынх ыкИ унэгэ дахэ зедашэн альэкъигъ. Псыбланэм яунаго Саудэ Аравиим тоф щишэштигъ. Пшешшищэу ялэм анахыкIэ Ранье аш кыщыхъуг.

Сянэ еджапIэм ипащэу тоф щишэштигъ, сяте унэх хызметэм пылтыгъ, — кытфелуате тигущыгъэту. — Адыгейр зэрэтихкур, ар зэрэтичыгжыр зытакыкти тщигуушагъэп, ау къэдгээзжэхынр лыдгэеклюатэштигъ. Саудэ Аравиим тызэрэшчынх щит пальэр кызитэухым, Сирием дгээзэжыгъ. Аш бэрэ тыщыпсэнэу игто тифагъэп, зэгурмыногъэхэр кызитшежжэхэм, Адыгейм тыкъекложынх таубытэгъэти тиунаго щышыгъ.

Псыбланэм яунаго адигэ льэпкырм зэрэшчхэр сидигуи агу ильигъ. Унэм исхэ зыхъукIэ ныдэлфыбзэмкIэ гүшчэштигъ. Тигущыгъэту кызэрлиятэрэмкIэ, аш тир льешэу лыпльэштигъ. Араб гүшчээ кыхъэзэжыгъэфэгъ сабыим нэпплэгту пхаша шидэштигъ. Аш кыкырэр кызитгурлыгъэхэш пшашэхэм ныдэлфыбзэмкIэ гүшчээнхэу рагъэжэхыштигъ.

— ЕджапIэм шуущыгъ зыхъукIэ, арапыбз, ау унэм ипчэхэр кызэрэзэшч.

шүххэу ныдэлфыбзэр арь зэхэсхынэу сизыфаер, — кытилоштигъэ тята. — Хэку гупсэм фэгэхэхыгъэ къэбархэр, хууль-шагъэхэр кытфалотэнхэр нытыхэм якIэсагь. Ахэм яштуагъэкIэ Адыгейм гүфэнгыгъэ фэтшыгъ, — игущыгъэльегэеклюате Ранье.

НэмийкI къэралыгъ зыгъэзжырэ пстэуми тоф псынкIэу зэпифэрэп. Псыбланэм яунагуи Урысюм чыпIэ кинэ щизэринэгъигъэр макIэп. Гухэл нахь мышэми, Псыблэнэ Юсыф ахьшэу югъынх инахыбэр пцыкIэ шуаштагь. Кыфэнэжыгъэ тэклум кыхъырэ унэр кыщэфыгъ.

— Тята амалэу илэмкIэ иунаго зериыгъыщтым пылтыгъ, — игукъэжыжхэмкIэ кытдэггащ Ранье. — А уахьтэм тэри урысбэр тшэштигъэп. АрапыбзэмкIэ гүшчээ Адыгейм исыр мэкIэ дэд. ХэхыпIэ закью тулаагъэр тинидэлфыбзэмкIэ түгүшчээнхэу арь. Бэдзэрим, щапIэхэм е нэмийкI чыпIэхэм түклюгъэми, адыгабзэр зышэхэр цыфхэм талтыхъуштигъ. Урысюм тыщыпсэнэу фитынгъэ кытэзитхэрэ тхылхэр дгээпсэнхэмкI кин гъенэфагъэхэм тапэкIэфагъ. Сид фэдиз гумэкIыгъ тиунаго зэринэгъэми, тянэ-тятэхэр Адыгейм кызэрэкложыгъэхэмкIэ кэгъожхэу зы таакык кыхъэгъигъ. Тята пшэрырь шхъяаэу зыфигъэуцжыгъэшчэр ильфыгъэхэм ашпшэрэ гэсэнгъэ.

зэрагъэгъотынх арь. Ар кытдэхъуным чэчи мафи имыгъу фэлжэжагь.

Псыблэнэ Юсыф ишьашхэр ригъэджэнх, агууцээ зыфэхэ сэнэхъатхэр аригъэгъотынх ыльэкъигъ. Ранье кэлэгъаджэу еджагь, кэлэцыкIу ыгыпIэми ильэситурэ тоф щишагь. Ау гур нэмийкI лъэнхуу зэрэлтихъурэ кынгурьоштигъ. Сурэттехынм зэрэфэшч, ар зэршошгэшэгъоным кыхъэкIэу фотоаппарат кыщэфынэу тыреубытэ.

— Университетыр кызыссыухыгъэм кыщегъэжыгъэу сурэттехынх сикэсагь, — игущыгъэльегэеклюате Ранье.

— Мы лъэнхуомкIэ сишэнэгъэхэм ахсэгъахь, курсхэр къесэхых. Нэужым дунэх хытым инэктубгью «Одноклассники» зыфилорэм силофшагъэхэр кызгъэуцонх эсэгжажэ. ЫпкIэ хэлэу сурэт тесхынэу мы зигугу къэсшыгъэ нэктубгьюмкIэ аперэу кысфэтхэгъагь. А мафэр сидигуи сугу иль.

Псыблэнэ Ранье сурэттехынм ильэс 7-м ехуугь зыхэтыр. А уахьтэм кынкоц I лъэнхуу зэфэшхъафхэмкIэ зыкыгъэлэгъэйон, исэнаущыгъэ чыжээ ныбжыкIэм сабий цыклюхэм, зынбжхэхкотагъэхэм иклюлэкIэ гъэнэфагъэ къафигъотын, ядэхагь, ягупши сурэтимкIэ кыриотыкIын ельэкы.

ГҮНЭЖХҮҮКЬО Сэтэнай.

МэфэкI къэгъэлэгъэйон

Чыгужьым иджэмакъ

Зичыгужь къэзигъэзэжыгъэхэм я Мафэ Адыгэ Республиком иапэрэ Президентэу А. А. Джарымэр зыкIэтхэгъэ Унашьом кыпкырыкIэу шышхъэум и 1-м, 1998-рэ ильэсүм кыщегъэжыгъэу хагъеунэфыкIы.

Мы ильэсүр арь аперэу Косовэ кыкыжыгъэ адигэхэри Адыгейм кызыклюхыгъэхэр. Ильэс 21-рэм кыкыкоц IэкIыб къэралыгъ зэфэшхъафхэм — Тыркуем, Сирием, Иорданием, Израиль, нэмийкIхами къарыкыжхээз зихэкуж зээгъэгъотыжыгъэу, зичыг щитынчыгъээр макIэп.

Адыгэ льэпкырм зыутынгъэу, зыгышгъэу, тидэрэ чынаалы изыпхыхъагьэр Кавказ зээ ахах жыламдэй ильэс 100 зыккудыгъэр арэу зыфадгъэр нахыжы, нахыкI ягъэшэзэнхмы тхыль къэгъэлэгъону АР-м и Льэпк тхыльеджапIэ кыщызшуахыгъэр тегээпсихъагь. Аш игъехъазырын-зэгъэкун тоф дээшигъэхэр краеведениемрэ адигэ литературэмрэкIэ отделым иофишэхэу ГъукIэл Асиетре Унэрэко Джэнэтрэ.

Тхыль къэгъэлэгъону «Лъэхъохэххэр хэкужым еклюхых» цIэу зиээр едзыгъуйтуу гошыгъэ. Кавказ заом ехыилэгъэ тхыгъэ зэфэшхъафыгъэр — тхыльхэр, журналхэр, гъэзет тхыгъэхэр мышхэхъэх. Кавказ заор къежъэнэу зэрэхъгъэр, заом ыпк къикыкI адигэ льэпкырхъыгъэр зэрээбгырачыгъэр; мысэр е хыер тарих тхыльхэр авторхэу Т. Половинкинам иеу «Черкесия — боль и надежда моя», Василий Потто итхыльэу «Кавказская война», У. Н. Бэрзэджым итхыгъэу «Изгнание черкесов. Причины и последствия», тхыльхэр «Гибель Чер-

къэхъэлэгъону льегъэеклюате ятнонэрэ едзыгъоу «Адыгэмэ ячыгужь» зыфилорэм. Анахь чыпIэ зэжку кин адигэ льэпкырм иуци, хэхэс щыакIэр илээхууми, льэпк лыгъэмрэ лыхъужьнгъэмрэ ренэу къаготигъэх; нахыжхэм нахыкIэхэм афауатээ, яхэкуж льачээ алжасэ зыдэшыгъ Адыгейр — джэнэтэйпIэ чыпIээр арагъэшагь — орэд-

кIэ, къэбар-тхыдэкIэ афыраотыкIыгъ. Уихэу ижы Iешу пеён зэрэшмынэр, яцыфыгъэ-адыгагы сид ишыкIэми къагъэгъунэнх, зэрхъаныр, ашхъэ агъэлэгъэлэнх, апкыралхъагь зэрэлэгъэу ыкИ яуахьтэ кызээсүм, хэкужым укъихъан ыкИ укъэклюхын амалыр загъотым, хэти ыкIуачэ ельытыгъэу зекуягъэ. Къэзигъэзэжыгъэхэм, Тхьэм ишыкIурэ, льэпсэ дахэ адигэ чыгум, Адыгэ Республиком щадзыжыгъ — унагхохэр ашлэх, сабыйхэр аплих, янахыжхэр агашлох, Хэгъэгур, къэралыгъэр агъэлтапI.

МАМЫРИКЬО Нуриет.

ЦЭЙ ХИНДАЗ: «АКЫЛРИ НЭРИ ЗЫ БГҮМ ГҮЭЗГҮЭНХЭ ФАЕ»

Уахтэр къэмыйгъэуцушъунэу къэтимышээ машьээ мачьэ. Ау сид фэдиз тешлагъэми, тарихыр хэмийклојжын лъэужэу къэнэ. Автоном краеу Косовэ (Югославиет заор щыкъозэ) щыпсэущтыгъэхэ адигэхэр 1998-рэ ильэсүм къиращижхи, купышко хью Адыгейим къизащэжхэм, Цэй Хиндази ахтэгъ.

Ятэу Искандеррэ янэу Нэджмиерэ ыкчи ышнахынкиту алоу зэгүсэхэу ятэжь пашаахэм ячыгу къагъэзжыгъ. Хиндаз аш дэжьым ильэс 17 ыныбжыгъэр, гурит еджаплэр къуухыгъе къодиягъ. Узэрьынгъе къэралыгъом уесагъеу зыкъэпэтийныш, нэмыкынмукъожыныр 1998-рэ зэрэшьмытыр къизгурӯзэ, Адыгейим щыхэгъозонмкэ къинигъоу зэпичигъэхэмкэ сикушыгъу сеупчыгъ.

— Апэралшэу психологияческэу зэхъокыныгъэм уесэн фае, — къелуватэ Цэй Хиндаз. — Ятуанэрэр — нэхэр мокэ щыгъэхэу, уиакыл мыш щыгъэу ушыпсэущтыгъэхэ. Акылри нэри зы бгүм пхынхэ фае. Ары бэмэ къяхуллэрэр: мокэ пльэхээ, акылми, бзэми ахамыгъахуо, къяхыльэклэу зыгъэзжыхэрэр къихэкъых.

Хиндаз зеримыгъэзжыщыр пытэу ышгэштыгъэти, урысие хэгъэгум бзэу ильым ригушилэн къодыеу щымытэу, рыхэнэу куоу зэргийгэшэнэу рихъухыгъ. Ехж фэдэу кэлэ ныбжыкы 4 хуухэу урысыбзэм куоу изгэгэшэн пыхыгъэх. Ашкэ къэралыгъор дэгьюо къизаределагъэр аш хегъэунэфыкы. А лъэхъан Адыгейим илэшагъэрэ Джарымэ Астлан лъэшэу зэрэфэрэзэр кэлэ ныбжыкын игуукъэжхэм къахэшыгъ. Сид фэдэрэ лъэнүкъоки щыгъэнгъэм хэгъозонхэмкэ ар 1998-рэ зэрэгшүю зэрялагъэр къынагъ.

— Ильэсрэ ныкъорэ нахь урысыбзэм уфемыджаа Адыгэ къэралыгъо университетын июридическэ факультет учэхъаныш, ушеджэнэр псынкагъэп, — elo аш. — Ау къиткъотыгъэхэр къэтимышуухъаклухэу, тымышгээрэр зэрээдгэшгэштэм тывлыгъ, къитдгээжжымэ теджэжжызэ, ашпээрэ еджаплэр къэсүхыгъ.

Апэрэ ильэс 4-м хыкум приставхэм Хиндаз ахэтигъ. Лэжаплэм эмызэгэу юфшэнхэр зэблихъунхэ фаеу хуушигъэ. «Кровельн гупчэм» ильэс 5 юф щишигъэхэу ехж иунаеу аш ехъшыр юфшланлэ къизээлихи, тэклурэ ыгъэлжьагъ. Ау къэралыгъор зэрэхъурэм ори зидэшпшынэу щыт, мыфедэу ылтыти, зэфишигъыгъ. Джи дежурнэ администраторэу спорт комплексу «Ошутенэм» лут. Иофшэн ыгъу зэрэрихырэр хегъэунэфыкы.

Цыфэу щыгъэ зыштоигъом щыгъэлэ-псэуки амал къыгъотыгъ. Цэй Хиндаз Адыгейим зеримыкыжыщыр ыкчи ар иунэ гупсэу зэрэшгэштэм тывлыгъ, къытдгээжжымэ теджэжжызэ, ашпээрэ еджаплэр къэсүхыгъ.

— Нэмыкы къэралыгъо тыкъожын амал щынагъ, ау сятае Искандер егъашлэм Адыгейим къэкъожынм

къэхъопсыщтыгъ, — къелуватэ сикушыгъ. — Аш ылоштыгъ: «Сыпсао сымыклохыими, сихадэ язгэхъыжыгъ», «Зи къысфамышгэштми, къушхъэм илэгъуанэм сисыгъ», Джаш фэдизэу Адыгейим ыгъу щынагъ. Зэшищми джары тызэрипгүзэр. Клохын юфыр къизэжжымэ, апэдэдэ спиксэм хатхагъэхэм ашыгъ. Джаш фэдизэу ихгэгэу шу ылъэгъущтыгъ. Адыгагъэр, ашгэ хабзэр зэхъитгэшшыкызэ тыкъырыгъуагъ.

Ары, шыпкъэ къэралыгъор зэблэхъуяа къин горэ умьтэгъо зэрэмхъуцтыр. Ятэ ылшэе ифагъэр бэ, юфшэнхэр зэблихъугъ, пэриохъубэмэ апхырыгъигъ. Агу ымыгъэкодынм фэш къызхимыгъэшэу шъэушигъэр зэрипштэм, зэрэригъэджэштхэм пытлыгъ. «Хальзэбэкоу бдээрэр укызэкъэхъынэу бдээн фае» ылозэ зэрэригъесагъэхэм непэ къызнесыгъэми тетых. Искандер пенсием джы щыгъ нахь мышэми, дээхэдээ къызыщааирэ заводым юф щешлэ.

— Тыкъызыкъожыгъэр ильэс 10 хуугъэу 2008-рэ ильэсүм сянэ идунаи ыхъожыгъ, — Хиндаз игуульч охэр къытэгъагъэхэу къелуватэ. — Къинишхуо къытфыкъыгъэхэм ар ашпэагъ. Хуульфыгъэ заклэу тыкъызэхани, ткэхэхкыгъэр къэпчыгъуай. Сидэу щитми, унагъом бзыльфыгъэ зерисын фаер къыдгурууагъ.

Зэшхэм ашыгъэ гурытам апэ къынагъ ыкчи сабынту ил. Биназ врачэу еджагъ, республикэ сымэджеэшым жэлжээ-нэгү зэхэлхэм зыншээзэхэрэ отделением юф щешлэ. Хиндаз ильэс къинишхуо къытфыкъыгъэхэм ар ашпэагъ. Хуульфыгъэ заклэу тыкъызэхани, ткэхэхкыгъэр къяхэхкыгъэхэу, унэхэр ялхэу Мье-къуапэ щэпсэух. Анахыкъэу Умарэ посольшынм пыль. Ятэрэ арьрэ Мэфэхъаблэ щэпсэух.

Цэйхэм янагъо лъэпсэ пытэ хэкум щызыдзыгъэхэм ахэлпльгэхэу хуушигъ. Агууки апсэки хэкум шуульгээгоу фырьлээм ишыхъаат къэралыгъоу къызэдэхъыгъэхэм яхабзи, яшыгъэлэ-псэуки зыдэрагъэштэн, зыкъынчытотын зэралъэхъыгъэр.

Сурэтым итхэр: Цэйхэм янагъу.

ПСЫБЛЭНЭ ДЭНЭФ: «ТЫЗЫДЭЩЫГЭГЬЭ КЪЭРАЛЫГЬОР ЗЭРЭТИМЫЕР СЫДИГҮҮИ ТШАГЬЭ»

Сидигүүи ихэкужь къэкъожынм игупшысэ хэтэу апугъэ ныбжыкъэхэм Псыблэнэ (Каншат) Дэнэфи ашыгъ. Ятэу Юсыфрэ янэу Фатимэрэ (Къумыкъухэм яхьоу) зэдаплугъэ пшьэшищим адигабзэр, хабзэр, ашгэ хэкур шу арагъэлэгъуным зэпмыноу пылтыгъэх. Ары лъапсэу фэхъуяа хэкужьим къагъэзжынм.

— Тянэ-тятэхэр юфшэнхэр Саудэ Аравиет агъэхонхэу хью, сятае ателье илэгъ, сянэ гурты еджаплэм илэшагъ, ильэс пчагъэрэ, тышыпсэунэу хуулигъэх, — къелуватэ Дэнэф. — А къэралыгъом аш фэдэу адигабзэм щырьгүшгэхэрэл. Тята ар гуури фэхъуи, бзэр тшокъодынм тэшьнихьи, Сирием тыкъыгъэхэмкэ къынагъоу зэпичигъэхэмкэ сикушыгъу сеупчыгъ.

Нэпэ аш фэдэ юфхэм джы сикушыгъу афэгъэзагъ. Адыгейим къэзигъэзжыхэу, бзэр тэрээзэу зымышгэхэрэм Псыблэнэ Дэнэф 1998-рэ ашпэагъу афэхъу. Унэе оффис къызэуихыгъэу зэдээклаклоу юф ёшэ. Абдээхэ пшьашъэр нэутх, лупкэу мэгүүшүэ, бзитф ёшэ.

А лъэхъанын 1998-рэ къэралыгъохам къарыкъыжыхэу аублэгъэ къодыети, тхылхэм ягъэпсэн къинигъ. Анах къэзигъэхъылэштигъэри урысыбзэр зэрамышгэштигъээр ары. Дэнэф ыгъу къызэрэхъырэмкэ, ышынхуу нахыжърэ ежыррэ гу- щыгъиалъэхэр зыдаигъхэу, зы-

шыкъэрэ пшьэнным пае цыфхэм нахь узерахэтийн фаер къызгурӯзэ, шхаплэу «Дышэлэпсэм» сикушыгъ, юф сшээз седжагъ. Мье-къуапэ къэралыгъо технологоческэ университетыр товаро- ведэу къэсүхыгъ, нэужым

Ашгэ къэралыгъо университетыр сиучэхъажи, лъэпкъ факультетым сищеджагъ. Шээнэгъэу зээгэгъотыгъэр джы щынагъ. Псыблэнэхэм янагъо Адыгейим къызегъэзжынм ехж ямьль-

кукъэ фэтэрибээ зэхэт унэхэм ашыгъ къащэфыгъагъ. Юсыфрэ ныбжыкъэ пенсием къогъяа нахь мышэми, дээхээлэасэу щитми, гупчэ бэдзээрэм пэмычжээу дээлэ цыкъу къыншээзлихьи, фэлэхкыфэ юф ёшагъ. Фатима унэгъо хызмэтийн нахь фэгээзгэгъагъ, пшьашъэхэм ынаалэ атэтигъ.

Дэнэф щыгъэлэ-псэуки республикэ шигъотыгъэм рураз.

— Сиофишэн зэтеуцаагъ, нэмыкы къалэхэм зэлхынгъэхэр адисилэхэу юф адэсэшлэ, — къынагъ аш. — Сырьсэун, сирышыгъэн сэлжээки. Щынагъэу мыш щынагъ ынагъ. Унэгъо уятэрэ зэрэчээмыдээштхэм фэд, тихэку тиешь, дээхэдээ дээуи хэльхэм уязэгъын фае.

Нэкүубгъор зыгъэхъазыгъэрээр Ишъынэ Сусан.

Зэкъошныгъэм игъогухэмкіэ

АЦУМЫЖЬ ЗЭУНЭКЬОЩХЭР

Зы куаджэ кыщыхъугъэхэ Ацумыжъхэр ошэ-дэмшишэу Мьеңкүапэ щизэлуклагъэх.

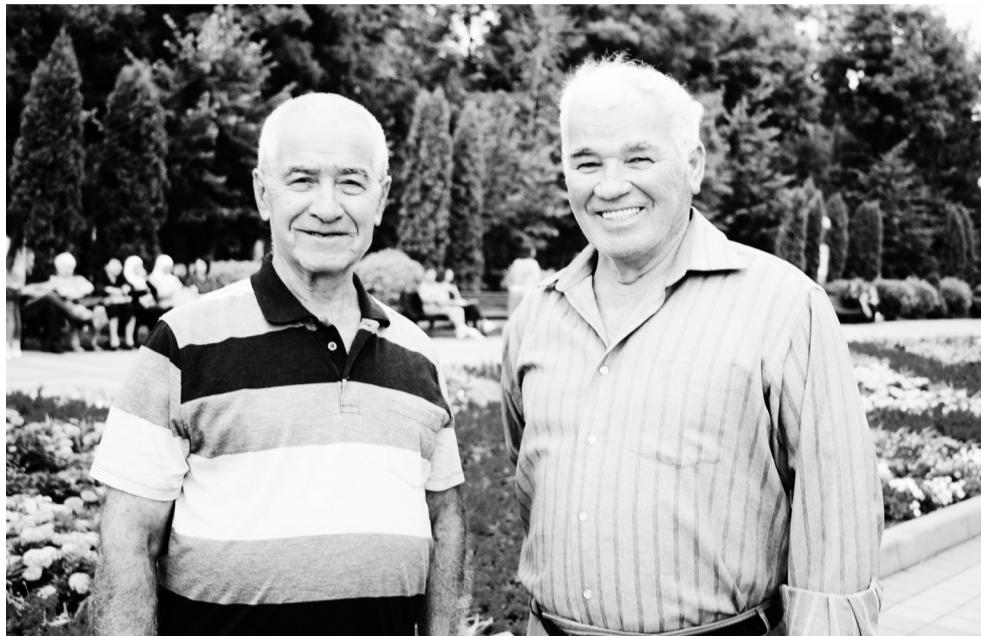
Ацумыжъ Юнис Израиль ит адигэгэ куаджэ Кифар-Камэ кыкыгъ, ящэнэрэу Хэкужъым къеклыаг.

— Мьеңкүапэ сыйшылэу хьаклэшэу сыйзэрысыщтым сыйлыхъузэ сийгэпсэ-фыгъо уахтэ згъэклонэу сыйфэягъэп, — кытиуагъ Ацумыжъ Юнис. — Унэ щысщэфыгъ, нэйасэхэри республикэм щысилэх хуугъэ. Къэлэ паркын сидэтэу тиунэкъошту Ацумыжъ Юрэ сийлуклагъ.

— Сэри Мьеңкүапэ унэ щысщэфыгъ, — кытфэнэгүшоу Ацумыжъ Юрэ тизэдэгүштээгъу льегъеклыатэ. — Тичыгу лялласэ щыдгъотыжыгъ.

— Юрэ кощхаблэхэм маххульэ афэхъугъ, ишхъэгүшсэ Фатим ыцэр, — кыеуатэ Ацумыжъ Юнис. — Мьеңкүапэ иурал тырыклоэ адигабзэр щизэхэхымэ тэтхъэжы. Тымышхеми хуушт, ыланэр туугу къеклыэрэп.

Ацумыжъ Юнис механизаторэу ильэ-сыбэрэ Кифар-Камэ ыофшишагъ. Коцыр, натрыфыр, нэмыкхэри үүхижыштыгъэх.

Аш кызыэрэтиуагъэмкіэ, оялэу бэрэ зэрэшымытырэм ишшуагъэкли лэжыгъэ бэгъуагъ къаххыжын альэкыщтыгъ. Кыагъеклыэрэ клагъоежынным фэшшыкхээр къагъотых.

Зэунэкъошхэр мэкүмэшышэх, пенсием щылэх. Израиль загъээжькіэ е Адыгейм кызыклохэхэ зэлъекло. Тыдэ загъэзагъэми, зэрсыщтэх унэхэр яхэх. Цушхъэ Джэхъхаррэ Ацумыжъ Юнисэрэ зэшхъэгүшсэх. Яклалехэм яунагъохэр дахуу мэпсүүх. Ны-тыхэм гумэкыгъо къякылэрэп.

Спортым илофышэу Хьот Юнис, Гъыш Нухъэ, нэмыкхэм Ацумыжъ Юнис алуулагъ, лъэпкэ шэжь хуугъэ-шагъэхэм, спорт къэбархэм атегушиагъэх. Къэбэртэ-Бэлькъарыр, шапсыгъэхэм яшьольхэр Ю. Ацумыжъым зэригэлэгъухэ шоонгы.

— Тызэлтыклоэ нахышылоу тызэрэшлагъ, тиньбжыкхэхэри нахышыбэрэ Хэкужъым къэдгъекоштых, — кыталаагъ зэунэкъошхэм.

Сурэтым итхэр: Ацумыжъхэу Юнис-эрэ Юрэрэ.

Искусствэмрэ щылэнгъэмрэ

«АЩЭМЭЗҮМ» ИОРЭДЫЛОУ ЭРКАН

Косовэ кыкыжыгъэ Цэй Эркан творческе ыофшилэу «Ошъадэм» иорэдьло купэу «Ащэмэзүм» рагъблэгъагъ.

— Сэнэхъатэу кыихэсхыщтым нахышылоу зыфэзгъэсэнэм фэшл ныбджэгъухэр, офицерхэр гүсэ кысфэхъущтыгъэх, кулыкъум сыйшылэу орэд къасло-щыгъ.

— Укілэцыкло Косовэ укыкыжыгъ. Адигабзэр зыщызэбгъэ-шагъэр унагъор ара?

— Уфааемэ, адигабзэр унагъом, еджа-плем ашызэбгъэшлэн плъекыщ. Мэфхъаблэ адигабзэр ымышылэу зы нэб-гыри дэсэл — Косовэ кыкыжыгъэхэр, яклалхэр Адигеим кыщыхъугъэхэр арих зыфаслохэрэр.

— Уятэу Имэр адигабзэр ымышылэу кызызэрэфимидаштыми сыйшыгъуаз.

— Адигабзэкэ сыйзэрэгүшнээрэр сяя шломак. Орэд кызызэрэсօрэм егъэгүшо, зэхэшэн ыофыгохэмкэ ишшуагъэ кын-сөгээкы.

— Джырэблагъ Тыркуем ушылагъ, сыда кынышпльэгъуагъэр, щызэхэпхыгъэр?

— Адигабзэр сымышшыгъэмэ, аш фэдэ зэхахъэм сирагъэблагъэштыгъэп. Адигэ Хасэм хэтхэм зэхахъэр дэгъоу рагъеклоу. Адигэ орэдхэр щыжынчыгъэх. Зэдээклакло Хъакъуй Заремэ тыригъусагъ. Аш цыифхэм тахищагъ, нэйас тафишыгъ. Андээрэко Чеслав ыуслыгъ «Джэнэйко машлор», Тхъабысым Умарэ иорэдхэм ашыщхэр пчыхъэзахъем кыншыслуагъэх.

— Тыркуем щыщ къалэхэм сид фэдэ орэдхэдэ къалагъэхэр?

— Адигабзэкэ, тыркубзэкэ, нэмыкылайхэрэ зэгүсэхэу кулыкъур дэгъоу зэрахъырэм, ныбджэгъуныгъэр зэрагъэльялэрэм мэхъэнэ ин илэу сэлъытэ. Етлани сишогъэшэгъоныр зыр зым 1-э-пилэгъу зэрэфхъуагъырэр ари. Кулыкъур сэхыыфэ сишэнэгъэ хэзгэхъуагъу зэлъытэ. Дээ кулыкъур хуульфыгъэм еджаплэ зэрэфхъуурэр аш кыншэльягъо.

— Кулыкъур пхызэ искуствэм къэрчыгъэхэ ухъуным утешиныхъэ-штыгъа?

— Адиги, урисы, чэчени, нэмыкхэри элэпкъхэрэ зэгүсэхэу кулыкъур дэгъоу зэрахъырэм, ныбджэгъуныгъэр зэрагъэльялэрэм мэхъэнэ ин илэу сэлъытэ. Етлани сишогъэшэгъоныр зыр зым 1-э-пилэгъу зэрэфхъуагъырэр ари. Кулыкъур сэхыыфэ сишэнэгъэ хэзгэхъуагъу зэлъытэ. Дээ кулыкъур хуульфыгъэм еджаплэ зэрэфхъуурэр аш кыншэльягъо.

— Кулыкъур пхызэ искуствэм къэрчыгъэхэ ухъуным утешиныхъэ-штыгъа?

— Искуствэм лъэпкъхэр зэфишагъэх. Орэд пэпч нахышыбэрэ уедэу шишоноу аристихэм 1-эгүүдээ. Аш фэдэ зэ-

хахъэхэр тищыклагъэх. Тырагъэблэгъагъ, тагъэлэплагъ. Аш фэдэ зэлуклэр гум икыжырэп.

— Эркан, «Ошъадэм» уисэнхъя шылтыогъэкыгъ.

— «Ошъадэм» ихудожественэ пашэу Едьдэж Викторие, «Ащэмэзүм» илашэу Бастэ Асыет, нэмыкхэр ыофыгохэм къэлэклакло афэхъух. Узыльташэ. Умышынэу, цыхъэ фэпшын пльэкэу пашэр уччэжэгъу шынэхъя шылтыогъэхэрээ. Сипащхэм сафэрэз, гукэ ыофым хэщаагъэх.

— «Ащэмэзүм»...

— Аш сид фэдизэр сыйкытегушиагъэми сэзэшытэп. Къэлэцыклоу гэхэхэн ансамблэм орэд кыншылоу заублэм. Бастэ Асыет япашэу цэрилоу хуугъэх, дунэе фестивальхэм, зэлуклэгъу гэшэгъонхэм ахлажьх. Сэри «Ащэмэзүм» сыйхэтэу ижырэ адигэ орэдхэр, джырэ уахтэм аусыгъэхэр къэслюштых.

ЕДЖЭНЫР КЪЭЗЫГЪЭПСЫНКІЭРЭР

— Искуствэхэмкіэ Институтын ущеджэныр, орэд къэлэонир зэдэхэхэнхэр къюхылъякэла?

— Аш фэдэ уччэм сыйкъежэштыгъ. Урысаем, Абхазын язаслуженэ артистэу, Адигэ Республиком инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ сипашэу седжэшт. Оша, Нэхэе Тэмарэ макъэр зэригээфедэрэм уедэу шынхъуэ, орэд къало шишоноу нахь утыре гэгүүшүүхээ. Сэнаущыгъуэу пхэлтыр эльэгъу, ар кыншээзэлүхыштым уфешэ. Орэд къэслюшты, седжэшт, кыншэххурэр щынэнгъэм кыншэльягъошт.

— Мэфэ заулэкэ юзэкіэлэбэжымэ Мэфхъаблэ футболынкіэ зэнэкъою щыкыуагъэм уеплэгъ.

— Ари, сеплэгъу, ау футболь сешла-гъэп, хэкум кыншээзэжыгъэм и Мафэ

ар фэгъэхыгъагъ. Тыркуем, Сирием, Иорданием, Косовэ къарыкынчыгъэхэм якомандэхэр футбол зэдешлагъэх. Спортым зэлэлэпкъэгъухэр зэфишагъэх. Адигабзэр зынышхээрээ къалэхэрэхэгъ. Гүшүэкіэ къалон амьлэхэрээ шишлэплем гутиныгъэу кыншагъэльягъорэмкэ къалотагъэу сэлъытэ.

— Искуствэмрэ спортымрэ цыфхэр зэфащэх.

— Аш фэдэ зэлуклэгъухэм ягъэжэгъу орэд кыншытлон фаеу сэлъытэ. Тимэфэкти тэриба нахь лъагэу зынэтын фаер?

— Хэбээ кулыкынчыгъэхэу Шхъэлэхэхэ Аскэр, Мурад Гошлъаплэ, Гүүкэлэхэ Асхад, зэхэшаклохэ Сташу Яхъер, Пэнэшүу Мыхъамодэ, нэмыкхэри ёшлакхэм къащытхуагъэх.

— Урысхэр, ермэлхэр, адигэхэр, фэшхъяфхэрэ зэнэкъоюм ягуалеу еплэгъэх. Къэлэцыклохэр джэгунхэм ахлэхэгъагъ. Аш фэдэ мэфэхэм сугу кыншдеэу орэд кыншыслюшты, цыфхэр зэлэгүшшоштых.

— Шынунаагъо ишшилакэ сыйшыгъуазэми, шыуикъэбархэм къатегуши-иэба.

— Шыпхуущ си, унагъо ихьагъэхэр ахэтих. Анахыкынчыгъэхэм я Дунэе зэнэкъоюм анахь дахэм икынчыгъын фэгъэхыгъэу Мьеңкүапэ щыкыуагъэм хэлэжьагъ, кыншытхуагъэх. Сэти искуствэр шоогъэшэгъон. Унагъом адигабзэкэ тишигүүши-иэнэр шэнхэбзэу ти.

— Уигухэль благъэхэр къиталохэба.

— Хэкужым къэзыгъээжыгъэхэм имэфэкти шынхъуэу и 1-м Мьеңкүапэ щыкыуагъэм зэхэшэхэхэн сыйкъежэшты, нэмыкхэри зэхахъэхэм сараагъэблэгъэшт, университетын сыйдэжэшт. Мэфхъаблэ идэхагъэ зэрэххуагъэм сэгээгүүшо. Адигэ лъэпкъын, республикэм орэд къафэслюшты.

— Уигухэльхэр къыбдэхъунхэу пфэтэо.

— Тхъауегъэпсэу.

САХЫДЭКЬЮ Нурбай. Сурэтым итэв: Цэй Эркан.

Зэлъепкъэгъухэм язэукэгъухэр

АДЫГЭ ДЖЭГУР ЯДЖЭРПЭДЖЭЖЬ

Адыгэ джэгоу Мыекъуапэ изыгъепсэфыпэ парк дэхьапэ щыкуагъэм Тыркуем, Сирием, нэмыххэм къарыкыгъэ тильепкъэгъухэр щууджыгъэх. Зэхахъэм урысхэр, къэндзалхэр, фэшхъафхэри еплыгъэх.

Шэнышу зэрэхугъэу, Адыгэ Республикаем икъэлэ шхъалэ ичыпэ анах дахехэм ащын зэкъошхэм япчыхъэзэхахъэу «Адыгэ джэгур» игъэкотыгъэу щыкуагъ. Лъепк шюшэ зэкүжүр зыщыг хатыякло Ериго Адамэ зэхахъэр дэгьюу зеришагъ.

Пчэгур дахэу зэрэзэхугъэм джэгум имэхъанэ зыкырехъэты. Тетысхъапэхэр хурауе щытых. Зыныбж хэклотаажхэм, къашуаклохэм тысыпэхэр афагъешшошагъэх. Пышнаом, жыгуаклохэм хэлэтийгъэ чыпэ ялэу лъепк мэкъамэхэр агэжийнчын.

Орэдышъом зыщеиэты

Ныбжыкхэм Тыркуем къикыгъэхэр мэфэл гупшиг сэлъи-клюгъэхэу жыгуаклохэм адрагааштээ лэгү тоех, гушуагъо зыхэль гушыгэхэмкэ къашуаклохэм къяджэх.

Къашуу «Лъепэрьшьор» ныбжыкхэм нахь якласхэм ащищ. Пшашхэхэм, клаалхэм якъашуаклохэм узылешшэ. Псынкэу загъаз, орэдышъом гупшиг сэу хэлъир пчэгум Ѣшльагъэхкүйтэ.

Пчыххэм сыхьатыр 7-м ыужрагъэхъэгэе джэгум къирхыилга-

мыкъ. Дахэу мэуджых шхъае, ягупшиг сакэ зыщыдгъэзэнэу гушыгэгъу тафхъумэ, нэгушоу къызэртэппихэрэм нэмыхк зэхэтхъэрэп.

— Адыгабзэр тымышэу төрэп, — клаалхэм ащищ къитиуагъ. — Зэгъекуугъу тыкъэгүшгэхэм тифхъязирэп.

Нахьыбэрэ тээзэхахъэ зыхуки бээр зэрагъашэн зэральэкъыщир ятлонэрэ клаалм игупшиг сэхэм къашуагъэш.

— Сэ Мыекъуапэ сыйкъэгъагъеу

Цуамыкъо Перит клаал э къопцэ ищигъ, пчэгум зэрэштүдхъэрэп зыпплэгъукэ, зэрэадыгъэр инэпплэгъу закъоки къепшшэшт. Къашьор къуухыгъзу клаалмэ къааххажьмэ иныбджэгъухэм улчабэ къыраты. Адыгабзэр зэрагъашэ зэршонгъор язеклоххэгэхэм къаахшы.

Бэрэ мигуущиэхэу, къараорэм едэунхэр яшнышоу зэрэштүр тильепкъэгъу клаалхэм къаахшы. «Уемыгупшиг сэу угушыгээри, темыгээпсихъагъэу яшэмкэ пасагъэм уещэрьонири түри зы» зыфэлшшт гушыгэхъям клаалхэм урагъэгупшиг сэ.

Лъепкыр итэхуухыгъэу дунаим зэрэштүпсэурэм, бээм изэгъэшэн мэхъэнэ икъу рамытээ зэраублагъэм къапкырыгъэлэу адрагабзэкэ гушыгэхэм къяхылъэки зэрэхугъэр тильепкъэгъу ныбжыкхэм къагурэо.

Зэлъепкъэгъухэр

Хүнэго Умар, Ныр Сахын, Къэнэн Умар, Гыулэ Эркан, Ток Гуркан, Щыд Фуркан, Гушъэкъо Ахъмэд, нэмыххэм Цуамыкъо Перит нэйуасэ тафишыгъ. Къэбэртээ-Бэлькъарми клаалхэр клоштых, ялакъохэм ятамыгъэхэм, яунэкошхэм акэупчиштых.

Кішаклохэр

Республикэ общественнэ движение «Адыгэ Хасэр», ансамблэу «Абрекхэр», адьыг ныбжыкхэм купир джэгум кішакло, зэхэшакло фэхуугъэх.

— Ериго Адамэ тихъатыяку,

Шыумэфэ Доян, Бэшыкъо Заур, Кобэшыч Дианэ, Абрэдж Анэтэ, Лафышэ Миланэ, Кыкы Самире, фэшхъафхэри джэгум чанэу хэлжэх, — къелатэ «Абрекхэм» яхудожественнэ пащэу Тхаклумэшэ Налбек. — Джэгум зэфиша-тэхэм таъэгушо.

Адыгэ Хасэм итхъаматэу Лымыщэкъо Рэмэзан, Хэсашхъэм хэтихэ Бэгушшэ Алый, Нэхэе Асплан, Кыуиж Къэпплан зэхэшэн иофхэр зэрэлтэгэлтэштхэр къыт-фалогтагъэх.

— Джэгур къэшьо къодыиеп, — къитиуагъ Лымыщэкъо Рэмэзан. — Адыгэ шэн-хабзэхэр, тарихыр, адьыг шуашаэм изехъан, адрагабзэкэ зэгъэфагъэу ныбжыкхэм гушыгэхэм, нэмыххэм иофадэтшштэшт.

Шэнныгэлэжэйэу Гыыш Нухъэ, Сирием къикыжыгъиэ Беданыкъо Нихъад яеплыкхэм къашуагъэшгэх джэгум лъепкхэр зэрээшиффэхэрэ, ныбжыкхэм еджа-пэ зэрафхэхъэрэ. Анах дахэу къэшьуагъэхэм Кыкы Самире Цуамыкъо Перит-

рэ къахагъэшгэхъэх. Лымыщэкъо Рэмэзан, Бэгушшэ Алый, Тхаклумэшэ Налбек къэшьоко ныбжыкхэм афэгушуагъэх, нэпэ-епль шүхъафтынхэр аратыгъэх.

Адыгэ джэгур «Удх хураекэ» аухыгъ. Лымыщэкъо Рэмэзан къытуагъ мэфэку къэс джэгухэр паркым дэжэ зэрэштээхашштхэр.

Хэкужым къэзэгъээжыгъиэ и Мафэ фэхъэхыгъэ адьыг джэгур филармониет ыпашхъэ щынкүшт. Пчыххэзэхахъэр сыхьатыр 19-м аублэшт. Шыукъеблагъэх.

Сурэтхэм артыхэр: **адыгэ джэгум хэлэжийгъэхэр**.

гъэри маклэп. Машинэмкэ паркым блэкыщтыгъэхэри къеуцухи, зэхахъэм къызэркъуагъэхэм къэгушуугъыгъэх.

Адыгабзэр къяхылъэкы

Тыркуем Ѣщыг клаалхэм адьага-бзэр дэгьюу зэрэмышээрэ ашлон-

сыщеджэ. Адыгабзэри, урысыбзэри къызурэх, — къытфуутэ Цуамыкъо Перит. — Лъепкъуацэхэм тхыэрэм сыйкъэгчээ, Цуамыкъохэм нэйуасэ сафэхуугъ. Тыркуем нэмыхк лъэкъуацэ шытизу къытломи, Цуамыкъохэм ятамыгъэрэ тэ тилакъо итамыгъэрэ зэфэдэх. Мыекъуапэ сыйзэрэшдэжжэрэ шуагъау къыххсхыгъэр маклэп.

Кушхъэфэчъэ спортыр

Мамыр зегъэхъазыры

Адыгэ Республикаем кушхъэфэчъэ спортымкэ иеджапэ зыщызыгъэсэрэ Стлашьу Мамыр Европэм изэнэкъоху хэлэжийнэу зегъэхъазыры.

Урысыем кушхъэфэчъэ спортымкэ ихэшыпкыгъэ командэ хэтих Стлашьу Мамыр ыкы Елизавета Ошурковар. Тиспортсменхэр Европэм икэхэн зэнэкъоху Голландиет икъалэу Алкмарэ Ѣщыкъоштых хэлэжийнэх. Стлашьу Мамыр ятэу Басам Сирием къикыжыгъ, ашъэрэ еджапэ Ростов-на-Дону къыщиуухыгъ, Мыекъуапэ Ѣщэсэ. Ишхъэгъусэу Жаннэ Шэнэгъэлэж, къэлтилти зэдаплуу. Насып ыкы Мамыр ашъэрэ гъэсэнгъэ яи.

Европэм изэнэкъоху шышхъэум и 7-мрагъэхъэшт. Нарт шыаоу Стлашьу Мамыр спортышхом тэххъягъэ Ѣшишынэу фэтэо.

Сурэтхэм итыр: Стлашьу Мамыр.

Нэкүубгъор зегъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Зэхэзыщагъэр
ыкы къыдэзы-
гъэкыэр:

Адыгэ Республикаем
льэпкъ Иофхэмкэ,
Икыб къэралхэм ашы-
псурэ тильэпкъэ-
гъухэм адьырэз эзхы-
ныгъэхэм ыкы
къэбар жуугъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кэ
заджэхэрэ тхьапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыххэрэ ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтыр
12-м нахь цыкынэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкгээжкэхъэрэ.
E-mail: adygoevoice@
mail.ru

Зыщаушихъягъэр:
Урысые Федерацием
хэутийн Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкы зэлъы-
Исыкэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэ гъэлоры-
шап, зэраушыхъягъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъягъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкгээжкэ
пчагъэр
4271
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2184

Хэутийн узцы-
кээтхэнэу Ѣшиг
Сыхьатыр
18.00
Зыщаушихъягъэх
уахътэр
Сыхьатыр
18.00

Редактор
шхъяэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъяэр
игуадзэр
Мэшлээкъо
С. А.

Пшэдэкыж
зыхырэ секретарыр
Хъурм
Х. Х.